

Avomaavihannesten viljely elinkeinona 20.2.2020 Tarvaala

Marjo Marttinen

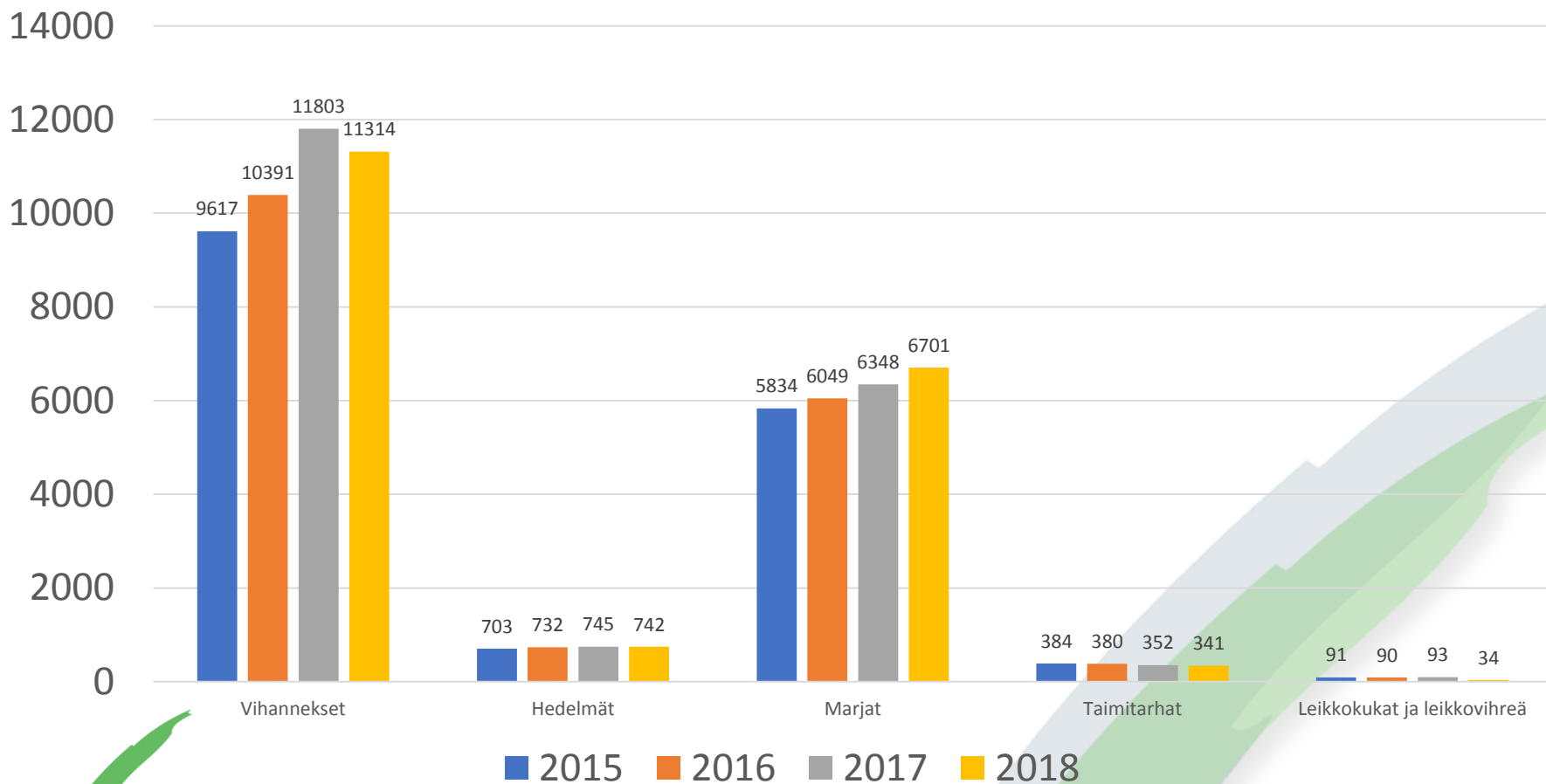
ProAgria Keski-Suomi

0400 648 275

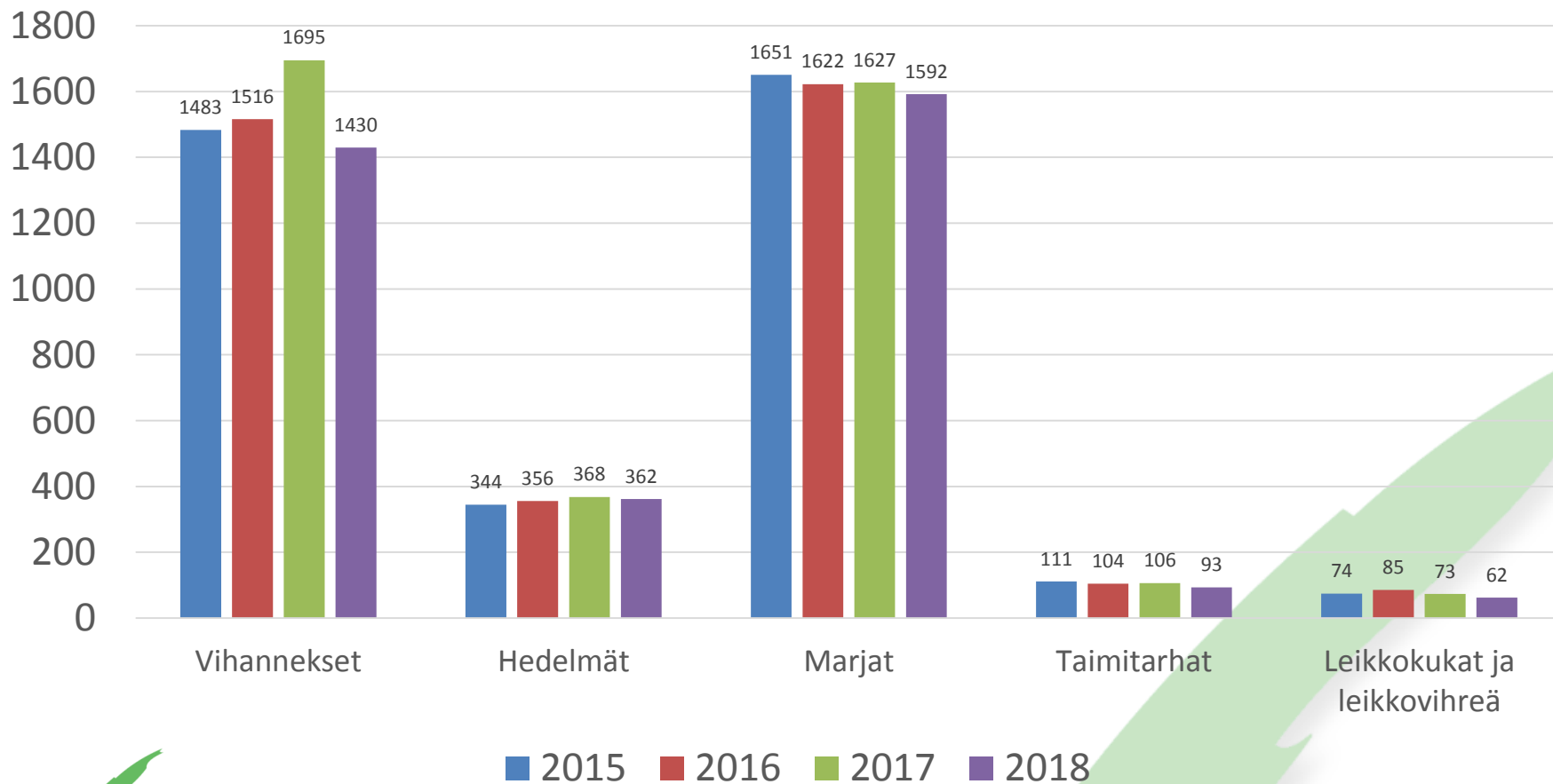
marjo.marttinen@proagria.fi

Avomaatuotanto v. 2015-2018, ha, Lähde: Puutarhatilastot, Luke

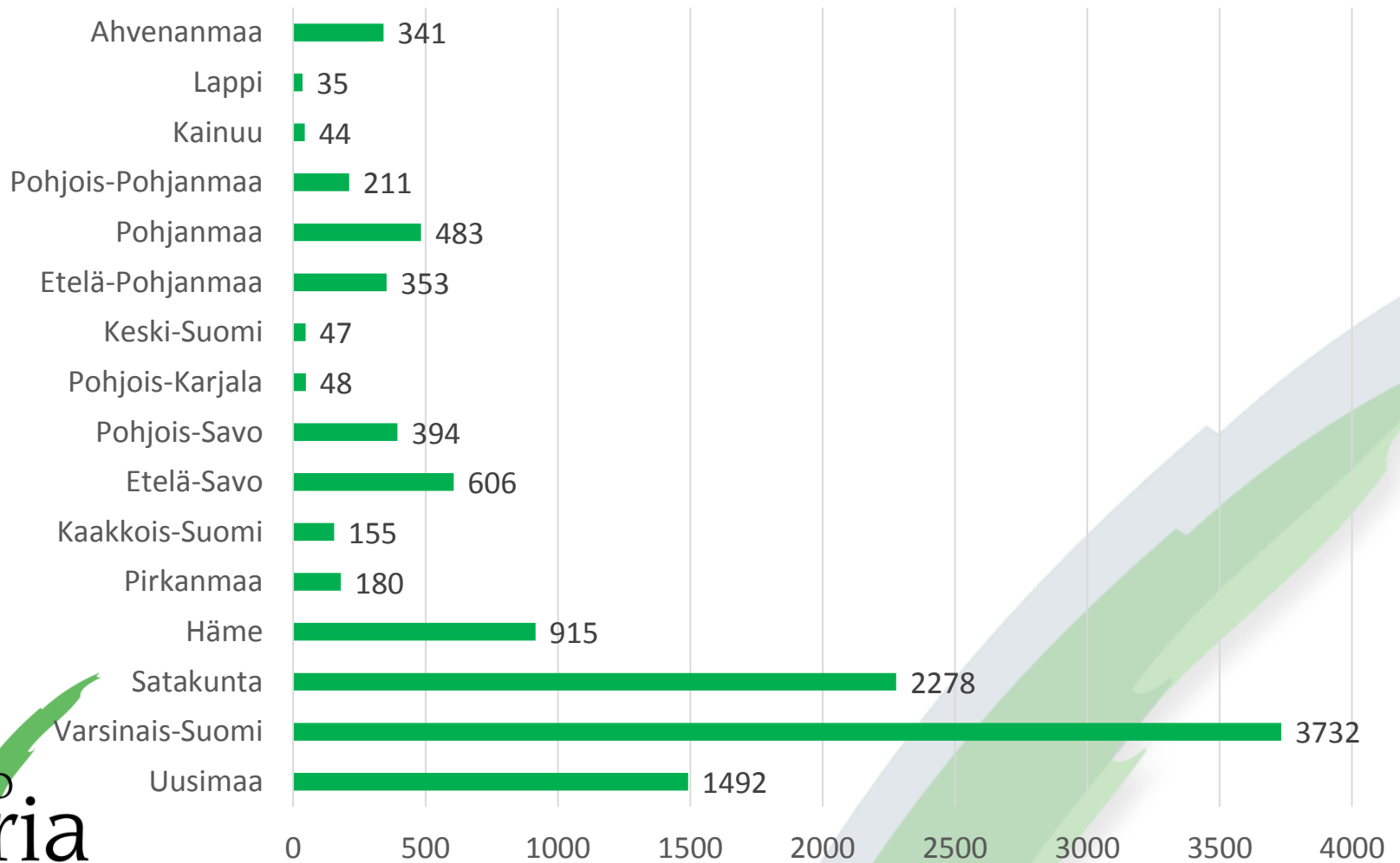

Avomaayritysten määrä v. 2015-2018, kpl. Lähde: Puutarhatilastot, Luke.

Vihannesviljely avomaalla v. 2018, kokonaistuotanto, ha.

Lähde: Luke, Puutarhatilastot.

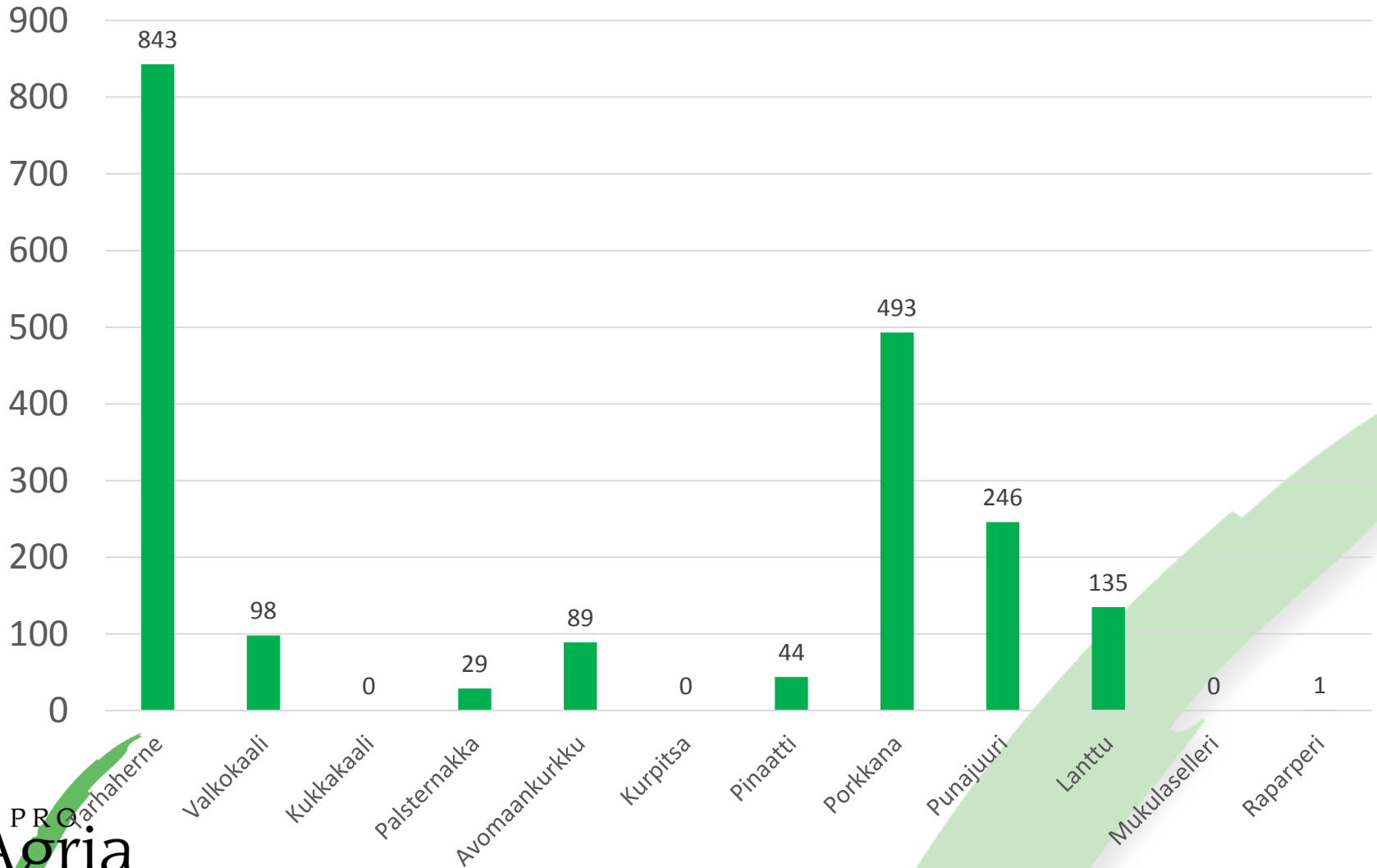

Avomaavihannesten
viljelyalat v. 2018, ha.
Lähde: Luke,
Puutarhatilastot.

Tarhaherne	4717	Ruokasipuli 1)	1254
Pensasapu	48	Purjo	29
Valkokaali	542	Avomaankurkku	147
Punakaali	35	Kurpitsa	37
Kukkakaali	317	Kesäkurpitsa	57
Parsakaali	254	Salaatit	256
Savoijinkaali	5	Kiinankaali	114
Ruusukaali	30	Lehtiselleri	11
Kyssäkaali	17	Pinaatti	50
Porkkana	1833	Raparperi	11
Punajuuri	464	Tilli	90
Lanttu	359	Persilja	6
Nauris	221	Valkosipuli	46
Mukulaselleri	35	Parsa	21
Palsternakka	131	Sokerimaissi	17
		Muut vihannekset	162

Vihannesviljely avomaalla, teollisuuden sopimustuotanto v. 2018, ha.
Lähde: Luke, Puutarhatilastot.

Luomuperunan ja tärkeimpien luomuvihannesten viljelyala v. 2019,
Lähde: Ruokavirasto

ELY-keskus <i>ELY-central</i>	Peruna		Porkkana		Sipuli		Kaalit		M: <i>M:</i>
	<i>Potatis</i>	m-%	<i>Morot</i>	m-%	<i>Matlök</i>	m-%	<i>Kål</i>	m-%	
01 Uusimaa <i>Nyland</i>	11	-12	0,5	-35	1,1	-10	0,6	31	
02 Varsinais-Suomi <i>Egentliga Finland</i>	41	42	0,7	80	2,0	-8	0,6	-34	
03 Satakunta <i>Satakunda</i>	62	3	9,7	49	0,2	-83	1,2	142	
04 Häme <i>Tavastland</i>	27	14	1,6	14	2,6	17	3,7	0	
05 Pirkanmaa <i>Birkaland</i>	14	0	1,3	167	0,3	1500	0,2	-35	
06 Kaakkois-Suomi <i>Sydöstra Finland</i>	4	8	0,3	-29	0,4	-85	0,1	69	
07 Etelä-Savo <i>Södra Savolax</i>	8	-39	17,7	-8	9,1	32	23,8	82	
08 Pohjois-Savo <i>Norra Savolax</i>	8	60	3,2	16	0,4	0	0,0	-100	
09 Pohjois-Karjala <i>Norra Karelen</i>	4	-20	0,2	6	0,4	34	0,0	100	
10 Keski-Suomi <i>Mellersta Finland</i>	1	3	5,0	-10	0,0	..	0,4	..	
11 Etelä-Pohjanmaa <i>Södra Österbotten</i>	346	2	3,4	..	0,1	-93	0,0	..	
12 Pohjanmaa <i>Österbotten</i>	197	-7	34,1	3	0,1	11	10,5	11	
13 Pohjois-Pohjanmaa <i>Norra Österbotten</i>	19	-1	12,9	-21	0,4	86	0,1	0	
14 Kainuu <i>Kajanaland</i>	2	-11	0,0	..	0,0	..	0,0	..	
15 Lappi <i>Lappland</i>	0	-15	0,7	454	0,0	-100	0,0	..	
20 Ahvenanmaa <i>Åland</i>	13	-10	2,3	6	0,4	-94	1,2	-23	
Yhteensä sammanlagt 2019	757	2	93,6	7	17,4	-5	42,5	46	
Yhteensä sammanlagt 2018	739		87,6		18,3		29,1		
Yhteensä sammanlagt 2017	761		76,3		22,1		28,8		
Yhteensä sammanlagt 2016	607		71,4		22,6		33,3		
Yhteensä sammanlagt 2015	544		67,2		31,1		34,5		
Yhteensä sammanlagt 2014	483		60,3		40,3		26,0		
Yhteensä sammanlagt 2013	446		60,1		32,8		23,6		
Yhteensä sammanlagt 2012	430		54,5		34,8		24,0		

Tilastoista

- Avomaavihannespinta-ala keskimäärin 7,9 ha/tila.
- Tuotanto keskittynyttä: ”vihannesmaakunnat”; kuluttajien läheisyys; jalostava teollisuus; kasvuolot (maalaji); viljelykulttuuri.
- Keski-Suomessa vihannestuotantoa hyvin vähän, palvelee esisijaisesti lähikysyntää.
- Luomutuotannon osuus vielä pieni. Luomupinta-ala kuitenkin hiljalleen kasvussa.

Mitä asioita muuttuu, kun siirtyy peltoviljelystä (karjanhoidosta) puutarhaviljelyyn?

- Tuotannon intensiivisyys kasvaa.
- Liikevaihto/ha kasvaa.
- Tarvitaan erikoiskoneita.
- Varastot.
- Kastelu. Hallantorjunta.
- Tautien ja tuholaisten määrä lisääntyy.
- Rikkakasvien (torjunnan) merkitys kasvaa.
- Markkinointi.
- Työmäärä nousee merkittävästi (pelto -> puutarha).
- Työnantajarooli.

Minun tilani vihannestuottajana?

Kuka voi aloittaa myyntituotannon? Tarvitaanko joitakin lupia?

- Vihannesten myyntituotannon aloittaminen ei tarvitse erityisiä lupia. Viljelijän on toki noudatettava lakeja ja asetuksia, mm. pakkausmerkinnöistä, vaakojen varmistamisesta, työnantajan velvollisuuksista...
- Vihannestuotanto on **alkutuotantoa**, josta on tehtävä alkutuotantoilmoitus kunnan elintarvikeviranomaiselle. Jos tuottaja on viljelytukien piirissä, tieto kulkee maatalousviranomaiselta elintarvikeviranomaiselle.

Minun tilani vihannestuottajana?

Kuva: Marjo
Marttinen

- Alkutuotantoa (vihanneksista puhuttaessa) on vihannesten viljely, sadonkorjuu, normaali kauppakunnostus ja pakkaaminen sekä toimittaminen seuraavaan elintarvikehuoneistoon, joko jatkojalostukseen tai vähittäismyyntiin.
- Alkutuotantoa on rahtitoiminta, esimerkiksi tuotteiden kauppakunnostus ja pakkaaminen, kunhan kauppakunnostetut tuotteet palaavat alkuperätilalle.
- Alkutuotantoa **Ei** ole kasvien kuoriminen, pilkkominen, muu jatkojalostus, (yrttien) kuivaaminen. Ne tehdään elintarvikehuoneistossa ja siitä toiminnasta on tehtävä elintarvikehuoneistoilmoitus.

Minun tilani vihannestuottajana?

Vähäriskisten toimintojen määräraajat

Alkutuotannon tuote	Suoraan kuluttajalle /v	Paikalliseen vähittäismyyntiin / v
Idut	5 000 kg	5 000 kg
Lehtivihannekset	50 000 kg	50 000 kg
Muut kasveista saatavat tuotteet ja sienet	100 000 kg	100 000 kg

- Vähäriskinen pienimuotoinen alkutuotannon tuotteiden myynti tuottajalta suoraan kuluttajalle katsotaan myös kuuluvaksi alkutuotantoon.

Yllä mainitut määrät kasvukunnan tuotteita voi myydä suoraan kuluttajille ja toimittaa paikalliseen vähittäismyyntiin helpotetuin hygieniavaatimuksin. Pienimuotoiselta tuotannolta ei vaadita syötävien kasvinosien kasteluveden tutkimuksia eikä omavalvonnan kuvausta.

Minun tilani vihannestuottajana?

Kuva: Marjo
Marttinen

Strategisia valintoja:

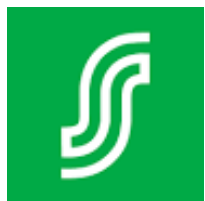
- Myyntikanava: suoramyynti / vähittäiskaupan / tukun kautta / (teollisuudelle) / ammattikeittiöt
- Kesätuotanto / varastotuotanto
- Vähän viljelty kasvi / massakasvi
- Keskittyminen yhteen kasviin/ monipuolinen valikoima
- Jokaisen on löydettävä oma tapansa, ottaen huomioon omat (yrittäjä)ominaisuutensa, mahdolliset jakelukanavat ja tilan olosuhteet.

Minun tilani vihannestuottajana?

Kuva: Marjo
Marttinen

Minun tilani vihannestuottajana?

PRO
Agria

- Lähiruoka”buumi” on helpottanut pienenkin tuottajan tuotteiden pääsyä oman / lähialueen / maakunnan **vähittäiskauppaan**, kun tietyt reunaehdot täyttyvät. Kauppaketjun laajaan jakeluun pääseminen edellyttää isoja määriä, tehokasta logistiikkaa ja hyvin varmaa toimitusta. Siihen päästään viljelijäyhteistyöllä, pakkaamoilla.
- Vähittäiskauppa on tärkeä myyntikanava, arkiset ostokset tehdään ”lähimarketista”.
- Vähittäiskauppa on luotettava kumppani, mm. koska se ei jätä laskuja maksamatta. Toisaalta kaupalla on vahva neuvotteluasema mm. hinnasta keskusteltaessa.

*Puhelinkeskustelu 19.2.2020:
”Keskimaa on kiinnostunut paikallisista tuotteista. Ota yhteys Marko Kiiskiseen.”*

Minun tilani vihannestuottajana?

Myynti tukun kautta

- Kun on isot määrät tuotteita.
- Kun on erikoistuote, mitä yksittäinen asiakas/kauppa ostaa vain vähän.
- Selkeyttää toimituksia: iso erä kerrallaan.

- *Jyväskylässä (ja Seinäjoella) toimii Tukkutalo Heinonen Oy, joka välittää myös vihanneksia. On kiinnostunut lähituotteista.*
- *Kuopiossa toimiva Tuoreverkko Oy on esimerkki tukusta kasvituotteisiin, eritoten vihanneksiin, erikoistuneesta tukusta.*

Minun tilani vihannestuottajana?

Mitä kasveja voisi viljellä Keski-Suomessa?

- Kasvuajan puolesta useimpia Suomessa viljeltäviä lajeja.
- Pitkän kasvuajan kasveilla (selleri, purjo esim,) kasvuaikaa ”jatketaan” taimikasvatuksella. Sipuleilla käytetään edellisvuonna kasvatettua istukasta.
- Lämpöä vaativat kasvit (avomaankurkku, kurpitsat, vesimeloni, sokerimaissi) vaativat pienilmastoltaan parhaan mahdollisen paikan, kaikki lämpöä lisäävät toimet ja siltikin hallan riski on olemassa.

Minun tilani vihannestuottajana?

Kuva: Marjo
Marttinen

Kuva: Marjo
Marttinen

Osa vihanneksista ja useimmat
yrtit tarvitsevat taimikasvatuksen.

Minun tilani vihannestuottajana?

Maalaji ja käytettävissä oleva pelto

- Maalaji: hieno hieta, karkea hieta; hieman jäykemmät maat sopivat mm. kaalille, lantulle, jos ovat multavia.
- Kastelumahdollisuus.
- Riittävästi vihannesviljelykelpoista peltoa.
Viljelykierto: yksi viidestä. Ristikukkaiset, sarjakukkaiset.
- Erityinen huomio viljelykiertoon.
 - Tautien torjunta perustuu vahvasti viljelykiertoon /(ja hyviin varasto-olosuhteisiin), viljelyhygieniaan: möhöjuuri, taimipolte, pahkahome, harmaahome.
 - Osaltaan helpottaa tuholaitilannetta, mutta ei ratkaise kaikkea.

Minun tilani vihannestuottajana?

Odotettavissa on

- ... paljon tuholaisia.
- On tarpeen havainnoida...
silmämääräinen havainnointi, liima-ansat, kaalikärpästen munahavainnot, digitaalisia ratkaisuja kehitellään.
- ... ja torjua: joko luomumenetelmin tai kemiallisesti.
- Haasteita: kasvinsuojeluaineita kestäviä tuhoojakantoja esiintyy (porkkanakärpänen). Samanaikaisesti kasvinsuojeluainevalikoima kaventuu, mikä entisestään vaikeuttaa torjuntaa.

Kuva: Marjo
Marttinen

Kelta-ansa
(kumina)pellossa.

Minun tilani vihannes- tuottajana?

Kuva: Marjo
Marttinen

Tarvitaan erikoiskoneita ja varastoja

- Tavanomaisen vihannesviljelyn koneet sopivat luomuunkin: istutuskoneet, kylvökoneet, harat, nostokoneet.
- Luomu tarvitsee liekittimiä, (ruohosilpun tai muun orgaanisen katteen levityslaitteita).
- **Varasto:** monien vihannesten optimisäilytyslt on lähellä nollaa ja -kosteus 95 %. Paitsi sipulilla, joka säilytetään kuivassa ja kylmässä. Säätoilmavarastot eivät ole vielä Suomessa yleistyneet, mutta maailmalla niitä on, Ahvenanmaalla mm. omenavarastoja.

Minun tilani vihannes- tuottajana?

Rikkakasvien torjuntaa
haraamalla.

Kuvat: Marjo
Marttinen

Minun tilani vihannestuottajana?

Liekittämistä työnnettävällä liekittimellä.
Kylvörivi (tai koko ala) ennen taimettumista.
Riviväliliekitys. Löytyy toki traktorilla liikutettavia
liekittimiä myös.

Minun tilani vihannestuottajana?

- Vaikka osa töistä voidaan koneellistaa, niin käsityötä silti tarvitaan monissa eri työvaiheissa, eritoten sadonkorjuussa ja pakkaamisessa.
- Sadonkorjuu
- Sadonkorjuun koneellistaminen mahdollista porkkanalla + muilla juurikasveilla, sipulilla; korjuuvaunut helpottavat salaatin ja kaalien korjuuta.
- Herneenpalot, salaattit, kaalit sekä nipputavara korjataan käsityönä.

Minun tilani vihannestuottajana?

Keräkaalin
korjuu vaatii
korjaajilta
hyvää
fysiikkaa
sekä
kestävyyttä.

Kuva: Marjo
Marttinen

Minun tilani vihannestuottajana?

Korjuuvaunu
helpottaa
salaatin
(tässä) ja
kaalin
korjuuta.

Kuva: Marjo
Marttinen

Minun tilani vihannestuottajana?

- Työmäärä on suuri ja se vaihtelee paljon kasvilajeittain. Eri vihannesten viljelytekniikka vaihtelee paljon.
- Kun viljantuotannossa työtä kuluu 10-20 h/ha, niin vihannestuotannossa työtuntien määrä on kolminumeroinen.

Esimerkkejä laskelmista:

- Valkosipulin työmäärä (M.Kajalon, Oulun yliopistokeskus, 2013, mukaan) n.630 h / 0,5 ha. Istutus ja nosto käsityönä.
- Varastolantun työmäärä (M.Kajalon, Oulun yliopistokeskus, 2013 mukaan) 534 h / ha. Kokonaissato 45 000 kg/ha, myytävä sato 35550 kg/ha.
- Varastosipulin viljelyn työmäärä (kun sipulia 9 ha) 285 h/ha. Ei korjaus/huolto/johtotyötä. Lähde: Anu Koivisto, MTT, 2004

Minun tilani vihannestuottajana?

Vihannesviljelijä on työnantaja.

- Työvoima
 - kotimainen (opiskelijat, harjoittelijat, te-toimiston kautta, suorien kontaktien kautta)
 - Eures-alueelta, TE-toimistoissa Eures-neuvoja, jotka ilmaiseksi virkamiestyönä hakevat tarvittavaa työvoimaa.
 - ns. kolmansista maista, kausityölain alaisia. Nykyisin useimmiten Ukrainasta, mutta myös Venäjältäkin, Thaimaasta ...
- Maaseutuelinkeinojen TES
- Työnantajan velvollisuuksia on paljon.

Minun tilani vihannestuottajana?

Entäs sitten ne tulot?

- Vihannesviljelyä harkitseva voi hyödyntää mallilaskelmapohjia asioita hahmottaessaan.
- (Kuluttaja)hintoja voi seurata vähittäiskaupassa ja suoramyyynnissä, ml. Reko-ruokapiirien tarjonta. Vihannesviljelyä harjoittavalla on omakohtaista tietoa. Faktapohjaista vertailutietoa (kuten kannattavuuskirjanpito) on valitettavan vähän.
- Kasvistieto Oy kerää tietoa toteutuneista myyntihinnoista ja se on faktapohjaista.
- <http://kasvistieto.fi/vuosikeskihinnat-2012-2019>

Minun tilani vihannestuottajana?

Entäs sitten ne tulot?

Kilohinnan lisäksi lopputulokseen vaikuttaa

- Kustannukset
- Saatu bruttosato
- Saatu nettosato (+ onko kakkosluokasta tuloja)
- Onko kaikki myyntikelpoinen sato saatu myytyä.
Joskus tulee ruuhkatilanteita, jolloin satoa saatetaan jättää korjaamatta.
- Pieneltä osalta viljelytuet.

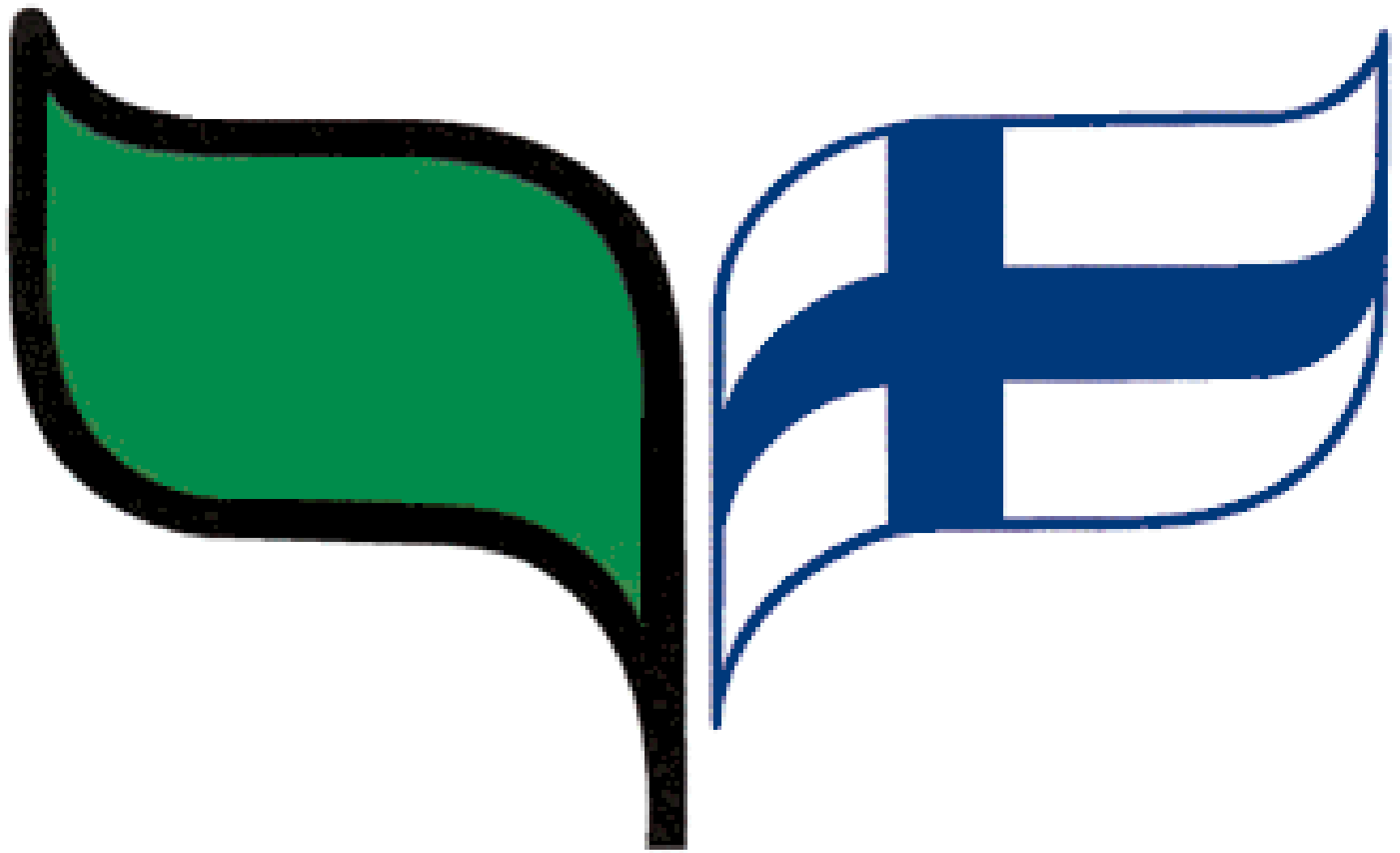
Minun tilani vihannestuottajana?

- Puutarhatuotanto ei ole niin tukiriippuvainen kuin muu peltotuotanto/karjatalous.
- Olennaista on saada hyvä sato ja hyvä hinta.
- Suoramyyntillä saadaan parempi hinta, mutta myös lisää työtä ja kuluja.
- Tällä hetkellä luomutuotanto ja kasvisruoka ovat ”nousussa”. Ne trendit antavat mahdollisuuksia kotimaiselle vihannes (ja muulle kasviperäiselle ruoan) tuotannolle, vaikkakin kasvisruokailussa käytetään paljon ulkomaisia tuotteita. Ruoan terveellisyys antaa myös selkänojaa vihannestuotannolle.
- Suomalaisella tuotannolla on paljon vahvuustekijöitä, kun ne vaan saataisiin viestittyä kuluttajille.

Muista hyödyntää Neuvo 2020

Muista hyödyntää Neuvo 2020 -rahoitus, kun mietit tilallasi mm.

- investointia, omistajanvaihdosta
- tuki- ja ympäristöasioita
- energiaratkaisuka
- kasvinsuojelua
- luomun mahdollisuuksia
- maatilan nykyaikaistamista ja kilpailukykyä

puhtaasti kotimainen

PRO
Agria
O